

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење Закона о професијама од посебног интереса за Републику Србију и условима за њихово обављање је у одредби члана 97. тач. 10. и 17. Устава Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, бр. 83/06 и 98/06), према коме Република Србија уређује и обезбеђује, између осталог, систем у областима здравства, образовања, културе, спорта, систем јавних служби, као и друге односе од интереса за Републику Србију, у складу са Уставом.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Доношењем Закона о изменама и допунама Закона о високом образовању („Службени гласник РС“, број 99/14) извршено је усклађивање домаћег законодавства са Законом о ратификацији Конвенције о признавању квалификација из области високог образовања у европском региону („Службени лист СЦГ – Међународни уговори“, број 7/03). Наведеним изменама закона, прописано је да поступак признавања стране високошколске исправе ради запошљавања спроводи ENIC/NARIC центар као организациона јединица министарства надлежног за послове образовања, док је пре измене Закона тај поступак спроводила самостална високошколска установа.

Разлику у односу на решење пре измене закона представља и начин на који се вреднује страни студијски програм, с обзиром да се сада поред врсте и нивоа постигнутих знања и вештина вреднују и систем образовања у земљи у којој је високошколска исправа стечена, услови уписа, компетенције стечене завршетком студијског програма, права која проистичу из стране високошколске исправе у земљи у којој је стечена и друге релевантне чињенице, без разматрања формалних обележја и структуре студијског програма, а лицу коме се признаје страна високошколска исправа се издаје решење, којим се признаје научна, уметничка, односно стручна област у оквиру које је остварен студијски програм и омогућава општи приступ тржишту рада у Републици Србији, али које не ослобађа његовог имаоца испуњавања посебних услова прописаних законом и другим прописима за обављање одређених професија.

Наведеним законским решењима омогућено је лакше остваривање права на рад лицима која су високошколску исправу стекла у иностранству. Практично им је омогућен слободан приступ тржишту рада и остављено је послодавцу да процени да ли су компетенције које је то лице стекло одговарајуће за његове потребе, уместо да се, као пре измене закона, практично ради изједначавање стране дипломе (уз полагање додатних испита) са дипломом која се стиче у Републици Србији, у ком случају је послодавцу било свеједно да ли је лице стекло високо образовање у земљи или у иностранству.

Међутим, код професија које су уређене посебним прописима и чије је обављање од посебног интереса за Републику Србију, неопходно је да су компетенције из познавања правног система и прописа националног карактера стечене на нивоу високог образовања.

У том смислу, с обзиром да се у поступку признавања стране високошколске исправе ради запошљавања не може тражити од полагање додатних испита којим би се надокнадиле недостајуће компетенције, указала се потреба за увођењем механизма односно тела које би вршило проверу испуњености услова, и које би

омогућило накнадно стицање потребних компетенција, за приступ обављању одређене професије.

Увођења тела које би вршило проверу испуњености услова за лица која су стекла образовање у иностранству, доводи и до потребе да се изврши одређена стандардизација минималних компетенција које су неопходне за обављање одређене професије. Наиме, иако се завршавањем студијских програма из одређене научне, стручне односно уметничке области стиче исти стручни, односно академски назив, студијски програми се могу, и углавном се доста разликују у погледу предмета који се реализују, односно у погледу компетенција које се на њима стичу. Како би се увео овакав начин уређивања услова за обављање одређених професија, потребно је прописати правни основ како би министарства надлежна за одређене професије могла да пропишу минималне компетенција потребне за обављање тих професија.

Прописивање минималних компетенција за обављање одређене професије и тела које би спроводила проверу испуњености тих компетенција, гарантовало би да лица имају потребне компетенције за обављање одређене професије, што ће свакако представљати додатну гаранцију за квалитетно обављање тих делатности. Такође, лицима која током образовања нису стекла минимум потребних компетенција, уколико разлика у стеченим компетенцијама није значајна, омогући ће се да полагањем одговарајућих испита или реализовањем одговарајуће стручне праксе стекну услов за приступ полагању стручног испита за обављање одређене професије.

С обзиром да би се прописивањем наведених тела и услова за обављање одређених професија отварају нове могућности у смислу приступа радне снаге тим професијама, потребно је и прописати правни основ за доношење акта Владе у којем би биле наведене све професије код којих су услови и приступ за њихово обављање уређени законом или другим прописом.

У смислу наведеног, припремљен је Нацрт закона о професијама од посебног интереса за Републику Србију и условима за њихово обављање.

Усвајањем закона којим ће се прописати оваква решења у правни систем Републике Србије иде се у сусрет доношењу Закона о регулисаним професијама и признавању професионалних квалификација који је део Националног плана за усвајање правних тековина Европске уније. Ступањем на снагу Закона о регулисаним професијама и признавању професионалних квалификација, сви акти донети на основу Нацрта закона ускладиће се са тим законом.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Чланом 1. Нацрта закона о професијама од посебног интереса за Републику Србију и условима за њихово обављање (у даљем тексту: Нацрт закона) прописано је да је предмет овог закона утврђивање посебних услова у погледу формалних и професионалних квалификација за обављање професија од посебног интереса за Републику Србију и поступак за утврђивање испуњености тих услова.

Чланом 2. Нацрта закона дефинисано је значење појмова у Нацрту закона. Дефиниције појмова: професија од посебног интереса, формална квалификација, професионална квалификација, компетенција преузете су из Закона о регулисаним професијама, док су остале дефиниције прилагођене тексту Нацрта закона.

Чланом 3. Нацрта закона прописано је да се професијом од посебног интереса у смислу Нацрта закона подразумевају све професије које су уређене законом или другим прописима донетим пре ступања на снагу овог закона.

Прописани су случајеви у којима надлежно министарство може предложити нову уређену професију.

Чланом 4. Нацрта закона прописано је овлашћење Владе, да на предлог надлежног министарства, донесе уредбу о листи професија од посебног интереса у Републици Србији.

Чланом 5. Нацрта закона прописано је да се услови за обављање професија од посебног интереса утврђују законом или подзаконским актом.

С обзиром да важећи прописи којима су уређене поједине професије нису утврдиле услове и поступак за њихову проверу на начин који би омогућио њихову примену на лица која су стекла неке или све услове у иностранству, ставом 2. овог члана прописано је овлашћење надлежном министарству да пропише ближе услова у погледу формалних и професионалних квалификација за обављање регулисаних професија, укључујући минимум потребних компетенција стечених на одговарајућем нивоу образовања, састав и начин рада надлежног тела за спровођење поступка утврђивања испуњености услова за обављање професије од посебног интереса, као и висину таксе за трошкове спровођења овог поступка.

Медицина, образовање, право и безбедност посебно су издвојене као области у којима је обављање професија од јавног интереса.

Такође, прописано је и да су надлежна министарства дужна да на својој званичној интернет страници објаве информацију о професијама од посебног интереса из своје надлежности, услове за њихово обављање и надлежно тело за спровођење поступка утврђивања испуњености услова за обављање професије.

Одредба става 5. овог члана Нацрта закона даје могућност надлежном министарству да утврди ближе услове на другачији начин него што је то прописано законом или другим прописом којим је одређена професија од посебног интереса уређена, и на тај начин омогућава успостављање механизма за утврђивање испуњености услова за обављање те професије који је аналоган механизму која се односе на општи систем признавања професионалних квалификација из Закона о регулисаним професијама.

Прописивањем „минимума заједничких компетенција“ за одређену професију од посебног интереса олакшава се рад надлежног тела које ће утврђивати испуњеност услова за обављање професије, али се практично упућује на усаглашавање програма образовања за професије за које је услов формална квалификација на нивоу високог образовања.

Чланом 6. Нацрта закона прописан је орган надлежан за пријем и начин подношења захтева за утврђивање испуњености услова за обављање професије од посебног интереса.

Прописано је и овлашћење надлежном министру да пропише релевантну документацију коју је потребно поднети уз захтев.

Члан 7. Нацрта закона прописан је начин спровођења поступка по поднетом захтеву за утврђивање испуњености услова за обављање професија од посебног интереса.

Члан 8. Нацрта Закона прописане су врсте и рокови за доношење решења по поднетом захтеву за утврђивање испуњености услова за обављање професија од посебног интереса.

Члан 9. Нацрта закона прописује рокове за доношење подзаконских аката.

Чланом 10. Нацрта закона регулише се престанак одредби других закона које у случају да се подзаконским актом донетим на основу овог закона услови пропишу на другачији начин, с тим што је престанак важења законских одредби

других закона одложен до ступања на снагу подзаконског акта донетог на основу овог закона.

Чланом 11. Нацрта закона прописана је заштитна одредба за лица која су испуњавала услове за обављање професија од посебног интереса до ступања на снагу овог закона.

Чланом 12. Нацрта закона прописано је ступање на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

IV. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона није потребно обезбедити додатна средства у буџету Републике Србије, односно буџету аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе.

С обзиром на то да је рок за доношење подзаконских аката којима се уређује надлежно тело које ће спроводити поступак утврђивања испуњености услова за обављање професија од посебног интереса до уласка Републике Србије у Европску унију, у овом тренутку није могуће дефинисати висину неопходних средстава потребних за рад тог тела.